

РОЛІНА К.В., ст. гр. МО-10 МАГ
Наук. керів.: Заглада Р.Ю., к.е.н., доц.
АДИ ДВНЗ "Донецький національний технічний університет"
м. Горлівка

СТАН МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Проанализировано состояние машиностроительной отрасли Украины, объемы выпуска отдельных видов продукции, выделены основные проблемы развития машиностроительной отрасли и пути их преодоления.

Актуальність. Після кризи 2008 року промисловість України переживає не найкращі часи, і галузь машинобудування не є виключенням. До 2008 року ця галузь розвивалась стабільно, простежувалося зростання обсягів випуску продукції. Та починаючи з другого півріччя 2008 року ситуація вкрай змінилась. Багато проблем, котрі виникли в той період, можна спостерігати і зараз. Усі ці проблеми не дають розвиватися машинобудуванню та потребують вирішення не лише на рівні галузі, а й на загально державному рівні.

Проблеми, що пов'язані з розвитком та станом машинобудівної галузі, висвітлені у наукових працях таких вчених-економістів як Дорогунцов С.І., Заболоцький Б.Ф., Семенов А.Г., Станчевський В.К., Паламарчук В.О. та ін. Проте, ще залишається багато питань, котрі потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження: аналіз стану машинобудівної галузі, виявлення проблем розвитку машинобудівної галузі та шляхів вирішення цих проблем.

Основна частина. Машинобудування є однією з найбільших галузей промислового комплексу України. Машинобудівний комплекс сам по собі є дуже великим та включає багато підгалузей, котрі займаються виробництвом різноманітної продукції починаючи від вентиляторів, закінчуючи судами та літаками.

До основних підгалузей машинобудування прийнято відносити: важке машинобудування (екскаватори, конвеєри, елеватори, бурильні машини), транспортне (автобудування, авіабудування та суднобудування), сільськогосподарське (трактори, сівалки, косарки, обладнання для тваринницьких ферм, плугів та боронив), приладобудування (прилади для радіо, телебачення та зв'язку, прилади для медичного обслуговування, контрольно-вимірювальна апаратура, оптичні прилади), радіотехнічне та електротехнічне виробництво (електродвигуни та генератори постійного та змінного струму, трансформатори, проводи та кабелі, електричні лампи, лічильники електроенергії), обладнання для інших галузей промисловості.

Основні показники роботи машинобудування наведені у таблиці 1 і на рисунку 1.

Як видно з наведених у таблиці 1 даних, ситуація щодо випуску продукції машинобудування значним чином погіршилася починаючи з 2009 р. Так, наприклад, кількість випущених тракторів знизилась майже у 4,5 разів, екскаваторів у 6 р., телевізорів у 2,3 р., автомобілів легкових у 6 р., автобусів у 6,8 р., автомобілів вантажних у 4,7 р. У 2010 р. ситуація покращилась, об'єми випуску почали зростати. За офіційними даними, у січні 2011 р. приріст впуску машинобудівної продукції збільшився на 9,7% [3].

Таблиця 1 Основні показники роботи машинобудування [2, 3]

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
Обсяги випуску основних видів продукції машинобудування						
Борони дискові, тис. шт.	4,5	4,4	5,8	5,5	1,1	2,1
Трактори, тис. шт.	5,5	3,7	5,3	6,3	1,4	2,1
Екскаватори, тис. шт.	0,584	0,813	1,1	0,921	0,143	0,166
Станки для обробки деревини, тис. шт.	3,7	3,6	3,2	2,5	1,4	1,1
Машини пральні, тис. шт.	322	208	173	230	164	167
Трансформатори електричні, млн. шт.	7,9	13,1	19,5	17,4	12,2	3,9
Проводи ізолювані, тис.т	10,9	12	15,4	17,0	10,4	10,7
Телевізори, тис. шт.	651	431	507	558	238	80
Автомобілі легкові, тис. шт.	192	267	380	402	66	75
Автобуси, тис. шт.	4,7	7,7	9,1	10,2	1,5	2,7
Автомобілі вантажні, тис. шт.	14	12,1	11,4	11,8	2,5	4,9
Основні показники стану машинобудівної галузі						
Кількість підприємств машинобудування, шт.	190	173	170	239	222	**
Середньорічна заробітна плата, грн.	707	1145	1252	1728	1652	2067
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	8,2	10	11,5	10,8	10,7	**
Освоєно виробництво нових видів продукції	3152	2408	2556	2446	2685	**
Інвестиції, млн. грн.	940	1024	1646	2268	2251	**

* — дані можуть уточнюватися

** — офіційної інформації іще не має

Рис. 1. — Обсяги виробництва основних видів продукції машинобудування

Позитивною є тенденція до збільшення заробітної плати на підприємствах машинобудівної галузі. Так, у 2010 році середньорічна заробітна плата зросла на 415 грн. У січні 2011 р. середньомісячна заробітна плата по галузі склала вже 2396 грн. [3]. Але, при цьому, постійно збільшується відтік робочої сили у галузі. За період з 2003 по 2008 рр. кількість працівників машинобудівної галузі скоротилось на 15% (127 тис. осіб). У 2009 р. потреба у робітниках на промислових підприємствах склала 14,7 тис. чол., у 2010 р. цей показник зріс до 17,2 тис. чол. [3]. На нашу думку, це пов'язано з тим, що умови праці на підприємствах машинобудівної галузі є дуже важкими, а заробітна платня — низькою. Так, наприклад, на підприємствах машинобудування в Росії у 2010 році середньомісячна заробітна плата складала 19057 руб. (4764 грн.) [4].

Погіршення стану машинобудівної галузі пов'язано з кризовими явищами 2008 року. Саме починаючи з другого півріччя 2008 року обсяги виробництва багатьох видів продукції почали падати.

Особливу увагу треба звернути на те, що за останні роки значно знизилась кількість інноваційно-активних підприємств. У 2009 році, у порівнянні з 2007 цей показник зменшився майже на 10%. При цьому 87% фінансування підприємства здійснюють за власний рахунок, а лише 1,4% за рахунок коштів виділених з державного бюджету. З цього витікає ще одна проблема розвитку машинобудівної галузі — недостатня підтримка державою підприємств машинобудівної галузі.

Стосовно інвестицій у 2008-2009 рр. — ситуація покращилась. Обсяг інвестованих коштів у 2009 р. у порівнянні з 2006 зріс у 1,4 рази. Але, цих коштів все одно не вистачає. На багатьох підприємствах обладнання

знаходиться у дуже поганому стані та потребує заміни чи капітального ремонту. Після кризових явищ 2008 року багато іноземних інвесторів забрали свої кошти з українських підприємств. В першу чергу, це пов'язано з нестабільною ситуацією в Україні.

Однією з причин нестабільності є тіньова економіка. У 2009 році 35% українського бізнесу знаходилося у тіні, у 2010 р. обсяг тіньової економіки склав 60% ВВП. Так, у США, наприклад, з 1999 р. до 2007 р. тіньова економіка зросла з 8,6% до 9% [4].

Висновки. На основі усього вищезазначеного можна виділити наступні проблеми розвитку машинобудівної галузі в після кризовий період:

- недостатня підтримка з боку держави;
- низький рівень мотивації робітників;
- моральне старіння та зношеність основних фондів;
- скорочення інвестицій в галузь з боку як вітчизняних, так і іноземних інвесторів;
- відсутність інновацій та розвитку науково-технічного прогресу;
- високий рівень тіньової економіки.

Усі ці проблеми, в свою чергу, ведуть до нестабільності в галузі машинобудування України. Для виходу з цієї ситуації, на нашу думку, доцільно буде звернути увагу на:

- покращення мотиваційного фактору. Увагу потрібно звернути не лише на матеріальну мотивацію, а й на нематеріальні аспекти (покращення умов праці, формування соціальних пакетів та інше);
- залучення у галузь нових інвесторів. Нові інвестиції, в свою чергу, дозволять замінити зношене та застаріле обладнання;
- підвищення інноваційної активності підприємств. Це, в свою чергу, дозволить покращити виробничий процес та залучити в галузь додаткові інвестиції.

Також хотілось би відмітити, що розвиток машинобудівної галузі неможливий без підтримки з боку держави. А це в наш час є однією з найважливіших проблем, вирішення якої допоможе стабілізувати сферу машинобудування та вивести її на новий рівень розвитку.

Бібліографічний список

1. **Заблоцький Б.Ф.** Розміщення продуктивних сил України: Національна макроекономіка. — К: Академвидав, 2002. — 368с.
2. Статистичний щорічник України за 2008 рік/ За ред. О.Г. Осауленка. — К.: Консультант, 2009 — 570 с.
3. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> — сайт Державного Комітету Статистики України
4. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://delo.ua> — сайт газети «Ділові новини України»